

Till Justitiedepartementet

Enheten för processrätt och domstolsfrågor

Att: Jenny Kvarnholt

Allmänt

Svenska Föreningen för Industriellt Rättsskydd (SFIR) har beretts tillfälle att svara på Målutredningens betänkande ”Mål och medel – särskilda åtgärder för vissa måltyper i domstol (SOU 2010:44). Utredningen har tagit i sikte att undersöka om, och i så fall när, det finns behov av extra skyndsamhet eller extra hög eller annan kompetens i domstolsförfarandet i förhållande till de behov som övriga måltyper har. Föreningen tar tacksamt emot denna möjlighet och svarar i enlighet med sin inriktning i det följande med koncentration på immaterialrättsprocesser, närmare bestämt det industriella rättsskyddet, och på processer beträffande marknadsföring mellan näringsidkare.

SFIR finner med tillfredsställelse att utredningen i likhet med föreningen funnit att immaterialrättsmål, särskilt patentmål, tillsammans med marknadsföringsmål och konkurrensfall tillhör de mest komplicerade typerna och välkomnar således Målutredningens insiktsfulla bedömning av att behovet av särskild kompetens är tydligt för de marknadsrättsliga och immaterialrättsliga målen (s. 409), att domarna med en samlad domstolsprövning av dessa mål skulle kunna få en hög kompetens inom aktuella rättsområden genom att de gavs möjlighet att handlägga flera näraliggande måltyper (s. 413), att målens omfattning och särart gör det befogat att säkerställa att de domare som handlägger målen under en längre tid får ägna sig i huvudsak och främst åt denna måltyp (s. 414) och att åtgärden att samla de immaterialrättsliga och marknadsrättsliga målen skulle kunna öka förutsättningarna för att uppnå såväl en långsiktigt säkrad och förhöjd kompetens som en ökad snabbhet i domstolsförfarandet (s. 415).

Ett sådant kompetenslyft framstår som nödvändigt för att effektivisera patentprocessen och som gynnsamt även för andra immaterialrättsliga och marknadsrättsliga processer. Det kommer också att ha den viktiga effekten att leda till ökad tillförlitlighet och förutsebarhet.

SFIR/AIPPI SWEDEN
c/o Advokatfirman Lindahl KB
P.O. Box 1065
SE-101 39 Stockholm
Sweden
Phone +46 8 527 70 800
Fax +46 8 667 73 80
katarina.stromholm@lindahl.se (SFIR)
louise.jonshammar@prv.se (AIPPI)

Kompetens och effektivitet

I utredningen konstateras (s. 401 f.) således att immaterialrättsliga mål, särskilt patentmål, samt konkurrens- och marknadsrättsliga mål som måltyper tillhör de mest komplicerade och omfattande. Prövningen av patentmål kräver inte bara medverkan av tekniskt kunniga domare utan även juristdomare med en kombination av patenträttsligt kunnande och intresse samt förståelse för samspelet mellan tekniska förhållanden och rättsregler. Denna kompetens förvärfvas endast genom praktiskt dömande i betydande omfattning under längre tid. En sådan specialisering behöver även partsombuden och är normalt en förutsättning för att få uppdrag i patentmål. På motsvarande sätt behövs i andra immaterialrättsliga och i marknadsrättsliga mål i varierande grad det fördjupade kunnande inom rättsområdet i kombination med intresse och förståelse för ekonomiska och andra kommersiella förhållanden som förvärfvas genom praktiskt dömande i betydande omfattning under längre tid. Av samma skäl finns numera specialåklagare för immaterialrättsliga brottmål.

Sin betydelse har specialiseringen både genom att öka tillförlitligheten i bedömningarna och genom att öka effektiviteten i hanteringen av patentmål till följd av att tiden för att sätta sig in i och bedöma ett mål radikalt minskar. I dagens samhälle med allt högre krav på kostnadseffektivitet och särskild sakkunskap faller sig en sådan specialisering högst naturlig och nödvändig även inom rättsväsendet.

En effektivare patentprocess

Patentsystemet är en nyckelfaktor när det gäller att främja innovationsverksamhet och teknisk och industriell utveckling som är avgörande för svensk industris konkurrenskraft på globala marknader och därmed påverkar vår samhällsekonomi. Ett väl fungerande patentskydd är viktigt såväl för stora som för mindre företag. En väsentlig del av betydelsefulla uppfinningar inom t ex biotekniken görs inom små forskningsenheter som är helt beroende av patentskydd för att exploatera uppfinningarna.

Ett väl fungerande patentskydd förutsätter ett effektivt och tillförlitligt system för beviljande av patent. En ytterligare förutsättning är ett effektivt sanktionssystem, och 2009 förstärktes de civilrättsliga sanktionerna på viktiga punkter i samband med genomförandet av direktiv 2004/48/EG om civilrättsliga sanktioner på immaterialrättens område.

Ytterst krävs vidare en effektiv judiciell ordning för prövning av skyddet för att detta inte ska bli illusoriskt. Det gäller särskilt för mindre företag. Om patentsystemets funktion inte ska äventyras, så måste patentprocessen fungera väl i praktiken genom att tvister avgörs skyndsamt med hög tillförlitlighet och enhetlighet och därmed förutsebarhet till rimlig kostnad. Förutsebarhet till följd av tydlig praxisbildning genom enhetliga och välmotiverade avgöranden och skyndsamhet i avgörandena höjer också effektiviteten i systemet genom att minska processandets.

Allvarliga brister i patentprocessens effektivitet föranledde att den första patentprocessutredningen tillsattes 1979. Utredningen föreslog (SOU 1983:35) vissa processuella ändringar, som dock bedömdes endast få marginell betydelse för att åstadkomma

SFIR/AIPPI SWEDEN
c/o Advokatfirman Lindahl KB
P.O. Box 1065
SE-101 39 Stockholm
Sweden
Phone +46 8 527 70 800
Fax +46 8 667 73 80
katarina.stromholm@lindahl.se (SFIR)
louise.jonshammar@prv.se (AIPPI)

en snabbare och mindre kostsam process, och anvisade organisatoriska förändringar som den enda vägen till väsentliga förbättringar. Därför föreslog utredningen inrättandet av en högt kvalificerad patentdomstol, som i första och enda instans skulle avgöra patentmål och överta Patentbesvärslagens roll att också som sista instans avgöra besvär från Patent- och registreringsverket. Även om bristerna i patentprocessen tedde sig allvarliga ansågs remisskritiken mot utredningens förslag visa att tiden inte var mogen för så genomgripande organisatoriska förändringar. I stället vidtogs ändringar inom systemets ram för att förstärka både den patenträttsliga och tekniska kompetensen i domstolarna och särbehandlingen av patentmål.

Allvarliga brister i patentprocessens effektivitet kvarstår även idag trots att patentmålen är koncentrerade till en avdelning i Stockholms tingsrätt och en avdelning i Svea hovrätt. För företag med begränsade resurser framstår dessa brister i form av tidsutdräkt, höga kostnader samt ringa tillförlitlighet och förutsebarhet som så allvarliga att det ifrågasätts om patent med de kostnader som är förbundna därmed utgör en meningsfull skyddsform för mindre företag. Av Målutredningens redogörelse (s. 272) framgår att omloppstiden för patentmål får anses orimligt lång och att 25 % av målen i tingsrätt avgörs först efter mer än 46,7 månader. Att det förekommer stora variationer i tiden innan patentmål avgörs har flera orsaker och kan bl.a. bero på parternas egen processföring. Även om det generella verksamhetsmålet att huvuddelen av tvistemålen i tingsrätt och hovrätt bör avgöras inom sju månader inte är realistiskt för patentmål, så är det emellertid inte godtagbart att det som nu kan ta 15 månader att avgöra ett okomplicerat patentmål i första instans och ytterligare 22 månader innan ett avgörande föreligger i andra instans. Behovet av åtgärder för att effektivisera patentprocessen är därför lika påträngande idag som för 30 år sedan.

Att tiden är mogen för organisatoriska åtgärder bekräftas även av utvecklingen i andra länder mot en effektivare immaterialrättsprocess genom specialiserade domstolar och framför allt av försöken under det senaste decenniet att skapa en gemensam europeisk patentprocessordning med en högt kvalificerad patentdomstol i två instanser. Detta kan anses sätta en standard för patentprocessuell effektivitet som är relevant också för Sverige, även om det på grund av nationella motsättningar i bl.a. språkfrågan ännu är ovisst när en sådan gemensam domstol kan skapas.

Det industriella rättsskyddet i övrigt

Beträffande skyddet för mönster och formgivning samt för varumärken och andra kännetecken kan inte brister i processuell effektivitet sägas vara lika framträdande som på patentområdet. När det gäller skyddet mot otillbörlig marknadsföring framstår processordningen tvärtom som effektiv genom tvåinstanssystemet med möjlighet att begränsa prövningen till Marknadsdomstolen som första och enda instans. År 2009 uppgick medianåldern för avgjorda mål och ärenden i Marknadsdomstolen till 12 månader (s. 50).

Som Målutredningen påpekar (s. 411 ff.) är emellertid immaterialrättsliga och marknadsrättsliga mål uppdelade på olika domstolar, trots många och starka beröringspunkter mellan många av dessa måltyper och trots att sakfrågorna i stor utsträckning är desamma och även helt kan sammanfalla. Att i stället hantera dessa måltyper i samma domstol, skulle därför

SFIR/AIPPI SWEDEN
c/o Advokatfirman Lindahl KB
P.O. Box 1065
SE-101 39 Stockholm
Sweden
Phone +46 8 527 70 800
Fax +46 8 667 73 80
katarina.stromholm@lindahl.se (SFIR)
louise.jonshammar@prv.se (AIPPI)

skapa förutsättningar för tids- och kostnadsbesparingar för både domstol och parter och främja kompetensutveckling och en kongruent rättstillämpning.

Även om olika immaterialrätter skiljer sig väsentligt, så är det industriella rättsskyddet ett rättsområde som hålls samman av övergripande rättspolitiska värderingar, och det ligger ett särskilt värde i om samma domarkrets skulle svara för rättstillämpningen. Som Målutredningen framhåller (s. 413) finns det även ett grundläggande samband mellan marknadsrätten och immaterialrätten, som kommer till uttryck bl.a. i EU-lagstiftningen. Ett nära samband med hanteringen av dessa rättsområden får även anses gälla konkurrensrätten med krav på insikter om ekonomi och marknad samt motsvarande rättspolitiska balanstänkande. Dessa rättsområden har vidare gemensamt att dömandet kräver kännedom om rättsutvecklingen internationellt och särskilt inom EU.

Enligt SFIR talar därför sammanfattningsvis starka skäl för utredningens förslag att samla rättsskipningen på dessa områden och föreningen stöder varmt en sådan utveckling.

Instansordningen

För immaterialrättsliga tvistemål gäller den generella instansordningen för allmänna domstolar. Trots att patent är ett rättsområde där tydlig praxisbildning är avgörande för enhetlig rättstillämpning och behovet av förutsebarhet är stort i det praktiska rättslivet, har Högsta domstolen emellertid i stort sett avstått från att svara för vägledning av rättstillämpningen och på senare decennier endast prövat enstaka patentmål. Hovrättens avgöranden saknar formellt karaktären av prejudikat och är inte ens i praktiken bindande för senare avgöranden. Bristen på prejudikat har inte heller kompenseras genom att hovrättens avgöranden normalt ges vägledande motiveringar med inriktning på avgörandets principiella räckvidd. Resultatet kan de facto sägas vara ett tvåinstansförfarande utan ansvar för praxisbildning i den reella slutinstansen.

Beträffande övrigt industriellt rättsskydd (mönster-/formgivningingsrätt och känneteckensrätt) samt upphovsrätten förekommer några avgöranden av HD per år numera som skapar prejudikat. Dessutom vägleds rättstillämpningen genom förhandsavgörande av EU-domstolen på en allt större del av det industriella rättsskyddet i takt med en ökad europeisk harmonisering. Det innebär emellertid att vi i praktiken för närvarande har en fyrinstansordning.

Det finns redan av dessa skäl anledning att överväga den nationella treinstansordningens funktion för patentmål. Ansvar för praxisbildning kan med fördel liksom i marknadsrättsliga och konkurrensrättsliga mål ligga på andra instans. En sådan lösning kunde då även genomföras för mål inom det industriella rättsskyddet i övrigt och särskilt vid en samordning med marknadsrättsliga mål eftersom en förlängning av instansordningen för de senare målen bör uteslutas. En förutsättning är dock att denna instans får den kompetens och den status som en högsta instans behöver och som skapar förtroende för rättsbildningen.

Det kan tilläggas att liksom på marknadsrättens område behövs två instanser inom det industriella rättsskyddet. 1979 års patentprocessutrednings förslag om en eninstansdomstol för patentmål utgör därför fortfarande inte någon lösning. Däremot har möjligheten att gå direkt

till Marknadsdomstolen med enbart en förbudstalan enligt marknadsföringslagen visat sig vara ett effektivt alternativ vid tvister mellan enskilda parter om otillbörlig marknadsföring och är den ordning som vanligen föredras. Denna lösning kunde också utgöra förebild för mål om patent eller annat industriellt rättsskydd. Därmed kan det som även i tvister på dessa rättsområden normalt är den centrala frågan, nämligen om viss verksamhet får fortsätta eller inte, avgöras skyndsamt och med begränsade insatser.

I kombination med det tidigare berörda kompetenslyftet kan en sådan eninstansprövning ge den effektivisering av patentprocessen som krävs för att patentsystemet ska fungera i sista ledet även för mindre företag.

En samlad lösning

Som sagts inledningsvis delar SFIR Målutredningens syn på fördelarna med en samlad lösning för de immaterialrättsliga marknadsrättsliga (och konkurrensrättsliga) områdena. SFIR skulle välkomna sådan lösning som innebär kompetens- och effektivitetsfördelar.

Detta kan, som utredningen förordar, uppnås med en särskild domstol (s. 415). Samtidigt bör det beaktas att domstolsordningen på det marknadsrättsliga området under lång tid visat sig väl fylla sin uppgift när det gäller rättsskipning och rättsbildning och även att effektivt lösa tvister på detta område mellan enskilda parter. Denna instansordning är en väsentlig faktor som skiljer sig från instansordningen i allmän domstol och som svårligen låter sig förenas med denna och med principen att tyngdpunkten i processen i allmän domstol ligger i TR och att HD svarar för prejudikatbildningen.

En möjlighet är därför att i stället för att avveckla denna fungerande lösning på marknadsrättens område närmare överväga möjligheten att sammanföra Patentbesvärsträtten med Marknadsdomstolen och bygga ut denna till en specialdomstol för näringslivet som även prövar mål om industriellt rättsskydd.

Därigenom borde en målmängd uppnås som behövs av organisatoriska skäl. Samtidigt kan handläggningen av dessa mål effektiviseras genom en långsiktigt säkrad och förhöjd kompetens och en ökad snabbhet i domstolsförfarandet. Vidare samordnas instansordningen för judiciella och administrativa mål och prejudikatsbildningen i dessa mål sammanförs i samma domstol.

För att uppnå detta resultat är det väsentligt att processreglerna utformas med hänsyn till en ny domstolsordning och till de särskilda förhållanden som även i övrigt utmärker såväl patentmål som andra immaterialrättsliga och även marknadsrättsliga mål. Idag regleras dessa mål förutom av speciella procedurregler av dispositiva och indispositiva regler för tvistemål och av förvaltningsrättsliga regler. Vid en samordning av målen behöver de speciella processreglerna byggas ut och detta sker enklare och naturligare med sikte på handläggning i en specialdomstol.

Den angivna lösningen skapar även förutsättningar för att åstadkomma en enhetlig och tydlig praxisbildning som är särskilt väsentlig för ett fungerande patentsystem men även för det industriella rättsskyddet i övrigt. En sådan domstols speciella ekonomiska och tekniska

SFIR/AIPPI SWEDEN
c/o Advokatfirman Lindahl KB
P.O. Box 1065
SE-101 39 Stockholm
Sweden
Phone +46 8 527 70 800
Fax +46 8 667 73 80
katarina.stromholm@lindahl.se (SFIR)
louise.jonshammar@prv.se (AIPPI)

kompetens ger den även förutsättningar för att effektivt handlägga andra mål och ärenden med anknytning till näringslivet såsom bl.a. tvister om företagshemligheter.

Fortsatt beredning av frågan om domstolsordningen

Målutredningen bedömer (s. 415) att de förutsättningar under vilka det är ändamålsenligt att ha en särskild domstol är uppfyllda beträffande de immaterialrättsliga och marknadsrättsliga målen och anser att det kan finnas anledning att närmare överväga om det är befogat att inrätta en ny särskild domstol för att samla de immaterialrättsliga och marknadsrättsliga målen där. Ett flertal frågeställningar behöver dock enligt utredningen belysas närmare innan det är möjligt att mer i detalj ange hur en eventuell ny ordning för domstolsprövningen av de immaterialrättsliga och marknadsrättsliga målen ska utformas.

SFIR instämmer i att det krävs en närmare belysning av hur en ny ordning för domstolsprövningen av immaterial- och marknadsrättsliga mål bör utformas för att uppnå den effektivisering av processen som det sedan länge finns påträngande behov av. För en allsidig sådan belysning krävs en särskild utredning med uppdrag att pröva utformningen av nyordningen utan begräsning till viss domstolsordning. SFIR:s yttrande är som sagt inriktat på mål avseende det industriella rättsskyddet och marknadsrätten men en sådan utredning bör också överväga om och i så fall i vilken utsträckning upphovsrättsliga mål bör omfattas av nyordningen, t ex för att möjliggöra kumulation av upphovs- och mönsterrättsliga anspråk.

Detta remissvar har beretts inom styrelsen och utformats av föreningens ordförande professor Marianne Levin och advokat Örjan Grundén. .

Stockholm den 24 januari 2011

Katarina Strömholm

(sekreterare i SFIR)

SFIR/AIPPI SWEDEN
c/o Advokatfirman Lindahl KB
P.O. Box 1065
SE-101 39 Stockholm
Sweden
Phone +46 8 527 70 800
Fax +46 8 667 73 80
katarina.stromholm@lindahl.se (SFIR)
louise.jonshammar@prv.se (AIPPI)